

SVEDOK „MEDIJSKE OLUJE”*

Igor Mandić je jedan od onih retkih naših pisaca koji su, baveći se fenomenima svakodnevnog života, i to u jednom žanru koji se za to pokazao najpogodnijim — u novinskom eseju, bitno doprineli razumevanju kulturnih obrazaca i procesa nastalih pod uticajem razvoja tehnologije i, pre svega, tehnologije komunikacija. Mandić se već godinama u svojim tekstovima, koje je sakupio u nekoliko knjiga, zalaže za razuman, pravedan i intelektualno pošten odnos prema novoj kulturi.

Najnovija Mandićeva knjiga, *Šok sadašnjosti*, posvećena je „pristupu medijskoj kulturi”, kako glasi njen podnaslov. Prvi deo knjige sadrži niz kratkih eseja o pojedinim medijima, shvaćenim makluanovski, kao čovekovi produžeci. Zato je tu, pored telefona, magnetofona, novina i radija, reč i o automobilu, frižideru, modi, reklamama, turizmu, disko klubovima itd. Drugi deo knjige u celini je posvećen televiziji, društvenoj kontroli televizije, njenim socijalnim i psihološkim efektima i aspektima televizijske prakse. Okosnicu trećeg dela *Šoka sadašnjosti*, koji predstavlja neku vrstu teorijskog osvrt na prethodna poglavlja, čini ideja o kraju masovne kulture i njenom preobražaju u *medijsku* kulturu, u trenutku kad sam razvoj tehnologije komunikacija obećava više raznovrsnosti, individualnosti i slobode, dakle ono što odsudno nedostaje homogenoj i standardizovanoj kulturi mase.

Mnoge stranice ove knjige polemički su intonirane, jer se Mandić ovde, kao i u svojim ranijim tekstovima, strasno obračunava sa birokratskim i esnafskim, lažno

* *Politika*, 26. IV 1980.

humanističkim i estetskim otporima novoj kulturi zasnovanoj na masovnim komunikacijama. A on to ume kao malo ko drugi. Kod nas se o kulturi često misli i piše celomudreno, trapavo, mlako, mnogo je tu obazrivih duhova koji se drže zlatne sredine između suprotstavljenih mišljenja, jer sami ne misle ništa. Mandić ne pati od te vrste opreznosti, on se opredeljuje bez ostatka.

To ne znači da Mandićeva principijelna i dosledna borba za masovnu, odnosno medijsku kulturu teče bez nedoumnica, oklevanja i razočaranja, naročito kad je reč o doživljaju te kulture. Dobro raspoloženje, s kojim on kreće u obilazak *Tesline galaksije*, kako naziva naše elektronsko stoleće, često se kvari i ustupa mesto teskobi u susretu sa bučnom, bezobzirnou i mitotvornou kulturom mase i medija. Tada Mandić individualist i moralist iskreno i otvoreno protivreći Mandiću tehnofilu. Na primer, kad piše o automobilu, on ističe njegovu „revolucionarno-civilizacijsku ulogu“, ali kad se nađe na ulici i „promatra sve te bujice limenih kanti“, otima mu se uzdah: „Kako je sve to, u osnovi, bijedno!“ Ljuti se zbog banalnosti sportskog novinarstva i predlaže da se na tom poslu angažuju književnici, zgražava se nad „pokvarenošću“ izvesnih reklamnih spotova, grozi se letnje gungule na moru i mentaliteta koji „nagriza svaku otočku, seljačku, ratarsku, stočarsku tradiciju“. Od svih medija kojima se bavi Mandić najiskrenije uživa u onima koji ne remete osamu i intimu: u frižideru i radiju. Jer frižider je za njega „jedno sentimentalno mjesto u krutoj prozi svakidašnjice“, a uz radio „ostavljeni smo sebi, bez prisile“.

Pisac *Šoka sadašnjosti* ponekad je i sam šokiran tom sadašnjošću, i on to ne krije. Zahvaljujući tome, njegova, u osnovi, i s dobrim razlozima, optimistička knjiga o masovnoj i novoj medijskoj kulturi nije katalog srećnih pejzaža elektronske Arkadije, nego uverljivo i složeno svedočanstvo o nedoumici i, još više, o poverenju i nadi koje u Mandiću — i u mnogima od nas — budi „medijska oluja u dvadesetom stoleću“.

Na osnovu onoga što je u ovoj knjizi empirijsko, psihološko i književno, vidi se koliko je njen pisac bio motivisan da na planu teorije prihvati ideju o imanentnom i spontanom prevazilaženju protivrečnosti masovne kulture, koja, zahvaljujući daljem razvoju i usavršavanju sredstava komunikacije, izlazi iz „puberteta“ i gubi većinu svojih nepoželjnih svojstava. „Uniformnost i standardizacija duha — kaže Mandić — spontano su izbeg-

nuti, na utuk svim apokaliptičnim proricanjima." Masa se razlaže i ponovo pretvara u publiku, dolazi do velikog mirenja kulture i tehnike, umetnosti i industrije, nestaju granice između humanističke tradicije i sredstava masovne komunikacije, stvara se nova, planetarna medijska kultura kao „cjeloviti okoliš modernog čovjeka: izvan nje ništa ne preostaje”.

Stvara se, ali još nije stvorena. „Svemir medijske kulture tek se konstituiše, a mi se nalazimo zatečeni u turbulenciji toga nastajanja”, piše Igor Mandić, na kraju svoje knjige. Leptir medijske kulture još se nije razvio iz svoje standardizovane, masovne larve. Njegova višebrojna krila i slobodni let planetarnim disko-klubom tek treba videti i pozdraviti, s Mandićem, koji taj trenutak čeka s najviše nove vere i stare nade.